

Verksamhetsberättelse 2021

Inledning

Barnrättscentrum (BRC) är en forskarmiljö för forskare med barnrättslig inriktning vid Juridiska fakulteten, men också en tvärvetenskaplig mötesplats för forskare från hela Stockholms universitet. BRC utgör navet i ett barnrättsligt inriktat nätverk av forskare från olika vetenskapliga fält, såväl nationellt som internationellt, och har ett brett kontaktnät som omfattar företrädare för myndigheter och organisationer samt praktiker med intresse för barnrättsliga frågor.

Under år 2021 har verksamheten vid Barnrättscentrum fortsatt att utvecklas och fördjupas. Samtidigt har verksamheten även under detta år påverkats av den pågående pandemin. Distansarbete och digitala lösningar har blivit en del av vardagen och den omställning och anpassning som genomfördes under 2020 kvarstår även 2021.¹

Ledning och organisation

Den 1 januari 2021 inleddes en ny mandatperiod för BRC:s styrelse och föreståndare som utses av Rektor för Stockholms universitet. Mandatperioden varar till och med den 31 december 2023. Styrelsen består av följande ledamöter:

- Generalsekreterare Mia Edwall Insulander, Advokatsamfundet (ordförande)
- Professor emerita Wiweka Warnling Conradson, Juridiska institutionen, Stockholms universitet
- Professor Pernilla Leviner, Juridiska institutionen, Stockholms universitet
- Professor Anna Kaldal, Juridiska institutionen, Stockholms universitet
- Professor Stefan Wiklund, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet
- Professor Anders Hjern, Centre for Health Equity Studies (CHESS), Stockholms universitet/Karolinska institutet
- Professor Hans Hayden, Institutionen för kultur och estetik, Stockholms universitet
- Chefsjurist John Stauffer, Civil Rights defenders
- Docent Kavot Zillén, Juridiska institutionen, Stockholms universitet

¹ Se verksamhetsberättelse för år 2020 för mer information om anpassningar av verksamheten med anledning av coronapandemin.

Genom rektorsbeslut den 23 september 2021 utsågs även presidenten för Hovrätten för Västra Sverige Anders Hagsgård till ledamot i styrelsen under samma mandatperiod som övriga ledamöter. Pernilla Leviner är föreståndare och Kavot Zillén är ställföreträdande föreståndare.

Som stöd för verksamheten har BRC en forskningskoordinator som delvis finansieras av Juridiska institutionen (se vidare nedan om finansiering). Caroline Åvall har varit koordinator sedan den 15 september 2020. Hon har varit föräldraledig under senare delen av 2021 och Vera Yllner vikarierar för henne under perioden september 2021 - februari 2022.

Forskning och forskningssamarbeten

En väsentlig del i BRC:s verksamhet är den forskarmiljö som finns vid den Juridiska fakulteten. Under år 2021 var ca tio disputerade forskare vid fakulteten kopplade till BRC. Vissa av dessa har ett specifikt barnrättsligt fokus i sin forskning och andra har viss barnrättsligt inriktad forskning. Därtill är tio doktorander med barnrättslig inriktning i sin forskning verksamma vid BRC. Information om forskarnas publikationer och pågående forskningsprojekt finns på deras respektive profilsidor på universitets hemsida och kommer inte att beskrivas vidare i verksamhetsberättelsen.

BRC ger i samarbete med det internationella förlaget Brill Nijhoff ut skriftserien Stockholm Studies in Child Law and Children's rights. Hittills har sex volymer getts ut inom ramen för serien. Mer information finns på BRC:s hemsida. Under 2021 har arbete med en volym på temat *The Rights of the Child – Legal and Ethical Challenges* påbörjats. Denna kommer att publiceras under 2022.

Utöver forskarmiljön vid Juridiska fakulteten fungerar BRC som en mötesplats för både disputerade forskare och doktorander från övriga fakulteter och institutioner på Stockholms universitet. Dessa forskare deltar bl.a. regelbundet i BRC:s seminarier. Många barnrättsligt inriktade forskningsprojekt som bedrivs på Juridiska fakulteten bedrivs också i samarbete med forskare från andra vetenskapliga fält från såväl Stockholms universitet som andra universitet och högskolor i Sverige och andra länder.

BRC är även aktivt i internationella forskarnätverk, till exempel det Nordiska barnrättsnätverket och det europeiska nätverket Children's Rights European Academic Network.

Forskningsrelaterad verksamhet – genomförda seminarier, workshops och andra aktiviteter

BRC:s verksamhet har, särskilt under hösten, präglats av att BRC arrangerade en nordisk barnrättslig konferens. Det var den tredje konferensen i ordningen för det Nordiska barnrättsnätverket. Konferensen var planerad att äga rum i juni 2020 men fick skjutas upp till hösten 2021 på grund av coronapandemin. Istället för att mötas på plats i Stockholm under två dagar som ursprungligen var planen, delades konferensen in i fem delar och hölls helt digitalt

via Zoom. Det övergripande temat för konferensen och dess titel var *Barnrättens bredd och gränser, inom och utom rättsvetenskapen med särskilt fokus på teori och metodfrågor*. Konferensen inleddes med föredrag och doktorandpaneler under en heldag den 24 augusti och under hösten träffades det Nordiska barnrättsnätverket ytterligare fyra gånger med presentationer och diskussioner på följande teman:

- 8 september: Barnets bästa, barnets rättigheter och andra intressen
- 13 oktober: Barnrätten i ett tvärvetenskapligt landskap och betydelsen av empiri
- 10 november: Barn, föräldrar och konflikt
- 8 december: Rättsteoretiska frågor inom barnrätten

Konferensen har varit ett bra sätt att knyta nordiska kontakter och har inspirerat till nya forskningsfrågor och projekt. Konferensen kommer att följas upp med ett temanummer i Nordisk socialrättslig tidskrift under 2022 med bidrag inspirerade av konferensens teman och diskussioner. Nästa konferens i det Nordiska barnrättsnätverket, den fjärde i ordningen, kommer att arrangeras av de finska medlemmarna i nätverket i Helsingfors år 2023.

Utöver konferensen har BRC:s löpande arrangerat seminarier i två seminarierier, dels forskarserien, dels den öppna digitala seminarierien Barnrättsnytt. Barnrättsnytt, som startade under hösten 2020, har utvecklats till ett verksamt sätt att nå ut med forskning till en bredare publik. Seminarierna syftar till att deltagarna ska få kunskap och inblick i samt möjlighet att diskutera aktuella barnrättsliga frågor med forskare som har koppling till Barnrättscentrum. Konceptet ska vara enkelt och för att så många deltagare som möjligt ska kunna delta hålls seminariet helt digitalt under en timme över lunch. Under året har BRC anordnat följande seminarier i serien Barnrättsnytt:

- 9 februari: Maria Refors Legge på temat *Förhållandet mellan skollagen och diskrimineringslagen*
- 23 mars: Amanda Lublin på temat *Bevistalan när barn under 15 år misstänks för allvarliga brott*
- 27 april: Michael Hellner på temat *Internationella surrogatarrangemang: kan man motverka kringgåenden av svensk lag utan att skada barnen?*
- 4 maj: Hedvig Bernitz på temat *Föräldrars rätt att vägleda och påverka sina barn - ett människorättsperspektiv*
- 14 september: Kavot Zillén på temat *Obligatorisk barnvaccination – åter på agendan?*
- 14 oktober: Louise Dane och Pernilla Leviner på temat *Pojken Tim, utvisningen och socialtjänsten*
- 19 oktober: Mårten Schultz på temat *Barn och förtal i sociala medier – reflektioner kring ärekränkingsansvar och minderåriga*

Under året har BRC även arrangerat flera forskarseminarier. Vissa av dem har varit interna medan andra har haft inbjudna deltagare från flera olika institutioner på Stockholms universitet såväl som från andra universitet och högskolor. Följande seminarier hölls i forskarserien:

- Den 15 februari presenterade Peter Andersson, fil. dr. i socialt arbete och legitimerad psykoterapeut, vid Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet, sin avhandling *Hot, våld och emotionellt arbete på de särskilda ungdomshemmen. Personalens berättelser*. Han presenterade även ett aktuellt forskningsprojekt om våld inom institutionsvården för ungdomar utifrån ett personalperspektiv.
- Den 22 februari höll doktoranderna Amanda Johansson Köves och Jonna Rennerskog (doktorand vid Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet) i en workshop på temat sårbarhet. Workshopen hade sin utgångspunkt i sårbarhetsteorin och riktade sig främst till doktorander.
- Den 15 mars presenterade Jacob Lind, Fakulteten för kultur och samhälle, Institutionen för globala politiska studier, Malmö Universitet, resultaten av sin avhandling *The politics of undocumented migrant childhood: Agency, rights, vulnerability*.
- Den 14 april höll Anna Lund, professor i sociologi vid Stockholms universitet, och Rebecca Brinch, forskare i teatervetenskap vid institutionen för kultur och estetik, i ett forskarseminarium om deras respektive projekt som de fick medel för från BMI-satsningen.
- Den 5 maj presenterade Anna Holmqvist, Institutionen för socialvetenskap, Ersta Sköndal Bräcke högskola, bl.a. sin avhandling *Integritet på undantag? En studie av barns röst i patientlagen och patientorganisationer*.
- Den 12 september presenterade Tommie Forslund, psykolog och doktor i utvecklingspsykologi och Pehr Granqvist, professor i psykologi, båda vid Stockholms universitet den omfattande artikeln *Attachment goes to court: child protection and custody issues*.
- Den 8 november höll Anna Kaldal, Rebecca Adami (IPD) och Margareta Aspan (BUV) ett symposium på temat Children's Rights, med koppling till en tvärvetenskaplig antologi på temat barns rättigheter som är tänkt att ges ut i Barnrättscentrums skriftserie under år 2022.
- Den 16 november presenterade Karolina Stenlund, Uppsala universitet sin avhandling *"Rättighetsargument i skadeståndsrätten"* för BRC:s medarbetare med fokus på barns rättigheter och barnkonventionen som grund för skadestånd i svensk rätt.

Ytterligare några händelser som bör lyftas särskilt är att doktoranden Amanda Johansson Köves hade mittseminarium den 14 januari, att doktoranden Amanda Lublin hade uppläggningsseminarium den 21 januari och att numera jur.dr. Maria Refors Legge försvarade sin avhandling *Skolans skyldighet att förhindra kränkande behandling av elever* och disputerade den 21 oktober 2021.

När det gäller den särskilda satsningen vid Barnrättscentrum på temat *Barn, migration och integration* (BMI) som startade i början av år 2017 har denna fortlöpt genom att vissa

seminarier som framgår ovan har handlat om ämnen inom detta tema. Innan pandemin fanns planer på att ordna konferenser och workshops inom satsningen för att stimulera till nya forskningsprojekt på temat men dessa har skjutits på framtiden. Förhoppningen är att arbetet fortsättningsvis ska leda till forskningsprojekt på BMI-temat. Det finns idag flera sådana potentiella projekt som vi avser att arbeta vidare med tillsammans med forskare från flera institutioner på Stockholms universitet. BRC har även ett pågående samverkansprojekt med Barnrättsbyrån inom ramen för den särskilda BMI-satsningen som har varit givande och inspirerande.

Undervisning

Barnrättscentrum bedriver inte undervisning, men forskarna med koppling till centret undervisar i barnrättsligt relaterade ämnen inom en rad olika kurser både vid juridiska institutionen och vid andra institutioner och universitet. Vid institutionen finns en specialkurs i Barnrätt samt den engelskspråkiga kursen Family Law Across Borders som innehåller en rad seminarium med barnrättslig inriktning.

Under 2021 har arbetet med inrättandet av ett nytt interdisciplinärt magisterprogram, *The Child's Rights*, fortgått inför start höstterminen 2022. Arbetet påbörjades redan i december 2019 när Anna Kaldal tillsammans med Rebecca Adami, docent vid Institutionen för pedagogik och didaktik samt Margareta Aspan, lektor vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen, erhöll medel (100 000 kr) från Områdesnämnden för humanvetenskap för planering av programmet. Programmet är administrativt placerat vid Juridiska institutionen men är ett samarbete mellan Juridiska institutionen, Institutionen för pedagogik och didaktik samt Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen och kommer att vara interdisciplinärt i såväl innehåll som när det gäller grundutbildning för de studenter som kan söka.

Samverkan med det omgivande samhället

BRC genomför en rad samverkansinriktade aktiviteter, så också under verksamhetsåret 2021. En del i denna samverkan sker med myndigheter och organisationer genom att forskare vid BRC till exempel ombeds delta som experter i utredningar men också föreläsa vid en rad olika typer av konferenser och kompetensutvecklingsseminarier. När det gäller det förstnämnda exemplet på samverkan har Michael Hellner varit expert i utredningen som lagt fram SOU 2021:56 *Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall* och Pernilla Leviner är expert i två statliga utredningar som påbörjades under 2021 och där förslag under 2022 förväntas läggas fram om förändringar i föräldrabalken (1949:381) och lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.² Därtill har Kavot Zillén och Pernilla Leviner ingått i

² Dir. 2021:70 *Vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer – en översyn av reglerna i föräldrabalken* på uppdrag av justitiedepartementet samt en utredning på uppdrag av riksdagens socialutskott (Protokoll med bilaga från utskottssammanträde den 6 maj 2021, 2020/21:57).

en juridisk referensgrupp i arbetet med SOU 2021:34 *Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga*.

En viktig del i samverkan sker även genom att BRC:s forskare bereder remisser på uppdrag av Juridiska fakulteten i fråga om olika lagstiftningsförslag inom barnrättsrelaterade områden. Under år 2021 har exempelvis Emelie Kankaanpää Thell tillsammans med Annika Suominen berett Juridiska institutionens remissyttrande över SOU 2020:57 *Ett särskilt hedersbrott* och Kavot Zillén har berett Stockholms universitets remissyttrande över *Utkast till lagrådsremiss – Nya regler om organdonation (S2021/06598)*. Dessutom har Tim Holappa, Pernilla Leviner och Åsa Örnberg berett Stockholms universitets remissyttrande över SOU 2020:47 *Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag*. I samtliga dessa utredningar behandlas centrala barnrättsliga frågor.

Därutöver tillfrågas BRC:s forskare ofta om att medverka i media på olika sätt. Under år 2021 har sådana förfrågningar handlat om bl.a. barn och migrationsrätt, statliga ungdomshem, barn och vaccination, vårdnadstvist och upphörande av vård av barn.

En annan del av BRC:s verksamhet som rör samverkan med det omgivande samhället är barnrättsbloggen och den externt inriktade seminarieriet Barnrättsnytt. Tanken med bloggen är att forskare med anknytning till BRC ska publicera kortare texter som anknyter till deras forskning och/eller aktuella frågor i samhällsdebatten. Under året har sex inlägg publicerats, vilket är färre än 2020 året då elva inlägg publicerades. Trots det har antalet besök på bloggen fortsatt att öka. Under 2021 hade bloggen nästan dubbelt så många besökare som under 2020 (ca 2 500 resp. 4 700 besök). Seminarieriet Barnrättsnytt som beskrivits närmare ovan vänder sig i hög grad till det omgivande samhället och besöks av bl.a. politiker och ideellt engagerade privatpersoner, företrädare för barnrättsorganisationer, domare, advokater, representanter för olika förvaltningsmyndigheter, studenter och forskare.

Finansiering, ekonomi och administration m.m.

BRC har sedan starten hösten 2012 finansierats av ett startbidrag från Rektor för Stockholms universitet om sex miljoner kronor. Användningen av dessa medel framgår av bifogad ekonomisk sammanställning som inkluderar fastställt resultat för perioden 2012–2021 samt prognos för år 2022. Det kan konstateras att det vid årsskiftet 2021/2022 finns 344 435 kr kvar av detta bidrag.

Av bifogad ekonomisk sammanställning framgår även andra mindre bidrag som beviljats som stöd för BRC:s verksamhet, bl.a. för att anordna konferenser och workshops. Här redovisas också för det årliga bidraget om 40 000 kr per år från Juridiska institutionen för inköp till det barnrättsliga biblioteket.

Som framgått ovan sköts BRC:s administration med hjälp av en forskningskoordinator. Juridiska institutionen har sedan år 2018 finansierat en koordinatorstjänst om 50 %. Under våren 2020 meddelade institutionen att fortsatt finansiering endast kunde beviljas för 15 % av heltid. Kompletterande finansiering motsvarande 35 % av heltid har därefter beviljats av Stiftelsen Hans Thornstedts fond för perioden 1 juli 2020–30 juni 2021³, samt 1 juli 2021–30 juni 2022⁴. Därutöver har BRC beviljats medel från justitierådet Edvard Cassels stiftelse för samma syfte för perioden 1 juli 2022–30 juni 2023.⁵ Även dessa medel redovisas i den bifogade ekonomiska sammanställningen. Föreståndaren för en fortsatt dialog med såväl institutions- som fakultetsledning om att hitta en permanent lösning för fortsatt finansiering av forskningskoordinator då denna funktion är av helt central betydelse för att kunna bedriva verksamheten.

Utöver de medel som redovisas i den bifogade ekonomiska sammanställningen har finansiering även erhållits för att finansiera enskilda forskningsprojekt som bedrivs av forskare med koppling till BRC.

Stockholm den 28 februari 2022

Pernilla Leviner
Föreståndare

Kavot Zillén
Ställföreträdande föreståndare

³ Beslut från stiftelsen Hans Thornstedts fond den 2 mars 2020.

⁴ Beslut från stiftelsen Hans Thornstedts fond den 8 mars 2021.

⁵ Beslut från justitierådet Edvard Cassels stiftelse den 22 november 2021.